

Korte boekbespreking

Leiderschap in de gemeente

A.N. Hendriks

Leiderschap is een ‘hot item’ geworden in de politiek en in het bedrijfsleven. Vorig jaar verwierf Albert Remmelzwaal, ecooloog en theoloog, aan de Theologische Universiteit te Kampen (Broederweg) de doctorstitel met een proefschrift dat handelt over leiderschap in kerkelijke gemeenten. Er is in het verleden wel eens negatief gedaan over leidinggeven van ambtsdragers. Remmelzwaal gaat ervan uit dat er in de gemeente leiding gegeven mag en moet worden. Zijn onderzoek richt zich op de manier waarop er leiding behoort te zijn, en beperkt zich niet tot wat ambtsdragers doen. Er wordt namelijk in de gemeente op velerlei wijze leiding gegeven.

De auteur kiest dan ook voor een ‘algemene werkdefinitie’ die bruikbaar is zowel voor formele als informele leiders: leiderschap is een proces van *sociale beïnvloeding* waarbij de leider groepsleden in de richting van een doel stuurt. Doordat Remmelzwaal alle leiding onder één werkdefinitie brengt, komt mijns inziens het specifieke van de *ambtelijke* leiding niet goed uit de verf wanneer het gaat om de *factoren* die van belang zijn voor het functioneren in de gemeente (p. 288, 289). Er worden verschillende zaken genoemd, maar ik mis pijnlijk de *opdracht van Christuswege*. Remmelzwaal spreekt wel over het essentiële van het leven - in relatie - met God voor de leider, maar niet over de roeping van de ambtsdrager, die naar mijn inzicht juist zo’n beslissende factor is wanneer het gaat om ambtelijke leiding. Dat wreekt zich bij de ‘aanbevelingen’ waarin zijn studie resulteert. Daarbij hoor ik wel over ‘afhankelijkheid van God’, maar niet over trouw zijn aan de opdracht die van Godswege naar ambtsdragers toekomt. Voorgangers hebben te waken over ‘de zielen’ (Heb. 13:17). En dat is toch wel wat meer en wat anders dan informele leiders in de gemeente hebben te doen. Wie in rekening brengt wat het Nieuwe Testament zegt over de taak van de oudsten (in kern: het komen met het Woord Gods), ziet de vraag rijzen: is hun leiderschap te definiëren als ‘een proces van *sociale beïnvloeding*’?

Het boek van Remmelzwaal imponeert door de verwerking van veel materiaal uit de sociale wetenschappen. Wat is er veel werk verzet om het *gedrag*, de *motivaties*, de *situatie* en de *eigenschappen* van leiders neer te zetten. De talloze verfijnde onderscheidingen en uitgewogen tabellen deden mij duizelen. Er is zeker van te leren, maar ik zie nog niet hoe onze kerkelijke leiders hiermee praktisch aan de slag kunnen. Een troost is dat de enorme wetenschappelijke ‘berg’ uiteindelijk een goed toegankelijk ‘muisje’ baart in zeven ‘aanbevelingen’, die mijns inziens ook wel zonder die geleerde ‘berg’ te ontdekken waren. Zoals gezegd, ontving de schrijver op grond van deze studie een doctoraat in de *theologie*. Ik vind het meer een proefschrift dat thuis hoort in de sociale wetenschappen. Het theologisch gehalte is toch wel gering. In het hoofdstuk over ‘Leiderschap in de bijbel’ miste ik een grondige behandeling van het ambt en met name van het *charisma* op grond waarvan men in het ambt dient. Hoe kan men nu over leiderschap spreken, zonder breed in te gaan op wat het Nieuwe Testament zegt over de ambtsgevaven? Ook vind ik het een omissie dat de auteur geen aandacht geeft aan de *zalving* waarover in het Oude Testament zoveel gesproken wordt. Ik blijf het eigenaardig vinden dat iemand op zo’n proefschrift doctor in de theologie kan worden. Dit neemt niet weg dat ik het wel een boek vind op academisch niveau. Wie moeite wil doen om zich door veel materiaal heen te werken, kan zeker leren uit deze studie. Er worden leerzame suggesties gedaan om goed te functioneren als leider. Wellicht

draagt wat de auteur ons biedt, bij aan het voorkomen van moeiten die zich helaas in onze kerken al meer manifesteren rond het functioneren van predikanten en kerkenraden. Eén waarschuwend woord geef ik nog graag door: ‘Het bedrijfsmatige denken heeft ook sterke invloed op het denken over gemeenten gehad, wat zijn weerslag vindt in allerlei publicaties op het terrein van de gemeente-opbouw. Er worden echter in toenemende mate vragen gesteld bij de toepasbaarheid van deze denkwijze voor instellingen die het algemeen nut dienen. Daarnaast is het zonder meer duidelijk dat *pragmatisme*, een eenzijdig bedrijfsmatige benadering, geen recht doet aan het eigen karakter van de gemeente. Een dergelijke benadering, bijvoorbeeld eenzijdig gericht op groei, kan leiden tot het ondermijnen van de algemene doelstelling van de opbouw van de gemeente. Het kan er echter ook toe leiden dat de wensen en behoeften van (bepaalde groepen) gemeenteleden onvoldoende aandacht krijgen.’

N.a.v. Albert J. Remmelzwaal, ACTIEF EN AFHANKELIJK. EEN PRAKTIJKTHEORIE VOOR LEIDERSCHAP IN KERKELIJKE GEMEENTEN, uitgave Eburon, Delft (2003), 311 pag. ISBN 90 5166 990 9. Prijs €29,-.